

Latweeschu Awises.

No. 46.

Zettortdeenâ 17. Nowemberi.

1866.

Siuna.

Wissi zeenijami Latweeschu drangu beedribas lohjekki teel luhgti 7. un 8. Dezemberi schinni gaddâ pulksten 10 no rihta sanahkt Rihgâ, jaunâ Steuernammâ.

A. Bielenstein,

Latweeschu drangu beedribas presidente.

Sluddinafchana.

Zaur jauno nekruhschu nemfchana manifestu no 18ta Oktobera schigadda, sluddinatu tai peelikkumâ pee Kursemmes gubernijas awisehm no 2tra Nowembera 1866 Nr. 85, Kursemmes gubernijas waldifchana atsiht par derrigu, preeksch wehrâlifchana atkal no jauna sinamu darriht, ta suhdifbas par kantonu waldifchana apstiprinafchana par nekruhscheem un winau weetneekeem pehz papreeksch isdarritas eerakstifchana usfaulifchana- un lohsefchana-listes un pehz no kantonu waldifchana paschas isdohta spreeduma pee nekruhschu fanemfchana kummissionehm nekruhschu nodehfchana laikâ irr janodohd, bet Gubernatera kungs tiklai suhdifbas par nekruhschu fanemfchana kummissionu spreedumeem pretti nems (art. 344 nekruhschu likkumu no 1862 gadda; art. 38 un 56 prowinzias nekruhschu lohsefchana likkumu no 18ta Aprila 1861); tadeht wiffas suhdifbas nekruhschu leetas, kas bei pilnigas un gruntigas eewehrofchana scho augfchâ minnetu likkumu pee Kursemmes gubernatera kunga jeb pee Kursemmes gubernijas waldifchana tiks peenestas, netaps pretti nemtas.

Zelgawâ, pilli, tanni 9. Nowemberi 1866 gaddâ. (Nr. 2559.)

Waldifchana Rahts: **Jalan de la Croix.**

Bezafajs ratfmu weddejs: **Treyer.**

Jaunas sinas.

Rihga. Stâ Oktoberi Rihgas generalgubernateris aisbrauza us Zelgawu, fur winnu ar leelu gohdu fagaidija un usnehma. Kursemmes muifchneeku preeksch-neeks, Dhsolmuifchas leeskungs, generalgubernateru us leelu gohda maltiti luhdja.

Behterburga. Zeenigs Keifers pawehlejis, ka

tam Kreewu ministeram, lam par naudas eenahfchana un isdohfchana wajaga sinahst (Finanzminister), buhs no kantonneeka Hope eeksch Amsterdames 60 milljonu gulschus jeb 40 millj. rubl. leeneht. Warr buht ka nu dabbuhs wairak fudraba naudas redseht.

Taggad no teejas ministera irr issluddinahts, zil zilweki 1864 gaddâ eeksch Kreewusemmes zaur tee-

fahm sohnditi leelu grehtu pehz. Bawiffam teefas soh-dija 94 tuhft. 380 zilwekus. Archangeles gubernija no 122 zilwekeem weens padarrija tahdu grehtu, ka winsch bija jasohda. Pehterburgas gubernija warr rehkinahnt us 384 weenu sohnditu. Kaukasijas kalnös tikkai us 3000 zilwekeem warr rehkinahnt weenu laundarritaju. Sibirija stary 7000 zilwekeem tikkai weenu atradda, kas bija no teefahm sohndits. Kursemmé, Widsemmé un Yggaurusemmé arri us 3000 zilwekeem warreja rehkinahnt weenu laundarritaju, ko teefa soh-dija. Ka Sibirija us tik dauds zilwekeem tik mas to grehzineeku, tas gan buhs no tam, ka Sibirija laudis dsihwo lohti isklichdusch, teefas irr dikti tahlu un dauds grehti teel padarriti, no kurreem dauds nemas pee teefahm neteel ildohhti, täpat gan arri buhs Kaukasijas kalnös. Pehterburgas gubernija irr 6 reis tik dauds grehzineeki, ka pee mums Widsemmé un Kursemmé; Archangeles gubernija 10 reises wairak laundarritaju ka sché pee mums. No wisseem 94 tuhft. laundarritajeem 18 tuhft. fapratte lassihnt un rakstihnt, 75 tuhft. nefapratte ne lassihnt, 1225 bija skohläs mahziti. — Alkis nu jau warr fapratte, ka zaur skohläs mahzibahm zilweki nepaleek par laundarritajeem. Warr buht, ka tee 75 tuhft. laundarritaji, kas nefapratte nedf lassihnt, nedf rakstihnt, ka tee nemas nebuhtu tahdus leelus grehtus padarrijusch, ja tehws un mahte buhtu gahdajusch, ka behrni mahzibu dabbu. Taggad arri irr isrehkinajusch, ka no 7 tahdeem behrneem, kam buhtu skohlä ja-eet, tikkai weens skohlä bijis un no 46 meitahm tikkai weena skohlä bijusi. Nemahzihnt zilweks, kas nemas nau skohlä bijis, ne kur newarr us preekschu tikt un sawu maissi nopelniht. Kam jau ar truhkumu un nabadsibu jakaujahs, tam arri usees dauds kahrdinaschanas — un kur kahrdinaschanas, tur arri irr dauds grehtu. No teem 94 tuhft. laundarritajeem bija 31 tuhft. tahdu, kas krohna meschus bija aistikusch, gandriht tik pat dauds bija to saglu. 15 simti zilweki bija riktigee flepkawi un 1600 tahdi, kas ugguni likusch pee ehlahm.

Maskawa. Englantes krohnamantineeks ar zitteem augsteem kungeem bijis Maskawa. Englantes krohnamantineeks arri apmeklejis augstako Kreewu basnizas lungu, ko sawz metropolitu un ar winnu isrunajees. Augstas basnizas lungs luhdsis Englantes krohnamantineeku, ka jel schis luhgtu sawu mahti, lai Turkusemmé kristigu tizzibu apfarga. Englantes krohnamantineeks arri atbildejis, ka winna mahte, Englantes kehneene, zik ween warredama jau gahda, ka kristigeem zilwekeem Turkusemmé nedarra pahru.

Karkowas gubernija kahda fahdschä 113 semneeku mahjas un 24 labbibas laudses sadegguschas. Par 53 rubl. fahdes bijis. —

Berline. Bruhschu kehniensch sawam landagam luhgichanu lizzis preekschä, ka buhs winnam wehleht puhs ohtru millijonu dahlderu isdoht preeksch wirsneekem un saldateem, kas karrä bijusch un kam taggad grehta istikschana. Kehniensch arri luhdsis, lai winnam wehleht scho nandu isdoht kam un kà gribb. — Bruhschu kehniensch irr lohti labs waldineeks, ka winsch tà siin gahdabt par saweem karrä wihreem. Taggad irr dahrgi laiki un dajch karrä wihrs, kas sawu dsihwibu nau taupijis, taggad nesinnu kà ar seewu un behrneem istikt. Zik daschaj mahte maises dewejis karrä noschauts, zik dauds behrni bes maises deweja palikusch, par wisseem tahdeem kehniensch gribb gahdabt.

Dreise lungs, kas preeksch kahdeem gaddeem atpakkal bija isgudrojis tahs jaunäs mohdes plintes, ar ko Bruhschu saldati tik maktigi warreja schaut, bijis pee Bruhschu kehniina un tam lizzis preekschä plintes, kas wehl labbakas effoht ne kà tahs wezzahs. (Par Dreise dsihwes gahjumu un winna jaunahm plinteem schinni awischu nummuri irr pilniga istahstischana.)

Bruhschu kehniina dehts, kas bijis Pehterburgä us muhsu krohnamantineeka kahsahm, irr atkal mahjas. Arri grafu Bismarku taggad gaida mahjas; effoht tik tahl isweffelojees, ka atkal warr sawu darbu usnemt.

Dresdene. Arri Sakschu kehniensch sawu landagu fa-aizinajis un tam wissu preekschä lizzis, kà taggad Sakschu semmè gahjis, kà bijis ar karru un meera derreschanu un kà nu dohma us preekschu darriht un dsihwoht.

Annowerè pee nekruhshu nemfchanas irr dumpis bijis, bet Bruhschu saldati dumpim driht gallu darrijusch un dumpineekus sawaldijusch.

Franzuschu semme. Franzusch, kas Pahwesta labbi draugi, taggad lohti behdigi; jo Franzuschu keisers pawehlejis leecem kugeem dohtees us Italias semmi Franzuschu saldatus west no Rohmas pilfata us mahjahm. Kad Franzuschu saldati buhs no Rohmas atstahjusch, tad Pahwests buhs bes fargeem, un Italeschi jau taisahs Pahwestu padfihnt.

Weschitas keisereene atkal effoht sliktala palikushi. Nunna aplami un nesinna ko darra.

Turkusemmé. Jaunas sinnas stahsta, ka nemas tà ne-effoht, ka Kandijas fallas Greeki effoht jau wissai Turkeem padewuschees. Greeki dohma wehl ilgi Turkeem pretti turretees. Turku keisers lizzis isfluddinahnt, ka winsch wisseem Greekeem, kas paschi padohsees un winnam atkal klausihns, peedohs; bet warr gan buht, ka Greeki tahdeem wahrdeem netizz. Pee Kandijas fallas salassahs dauds leeli karrä-kuggi, ko Ciropas waldineeki turp stellejusch. —

Kursemmé. Tai 15. Oktoberi pulksten astonös wallarä bij pee mums Semmitè nosittoes. Lestenes

lauka-sargis no muhfu sudmallu brihwsluhschahm semmê kriisdams. No sawa kunga ar grahamtu suthihts, bij schis pehz wakkarinahm weens patš tumšchâ laikâ par sudmallu dambi pahri eedams, no zella druzin no-gahjis un par lehnehm pahri kriisdams brihwsluhschâs nosittees. No rihta to til atradda, bet tad jau bij pawissam pagallam.

Wahzsemme. Effenes pilsatâ irr Kruppam is-flawehts fabrihks, kur leeliskam wiffadas dsellu un tehrauda leetas taifa. Krups nodohmajis tahdu leelo gabbalu taiffiht, kahds wehl libds schim naw redsehts un to tad us Parisi suthiht, kur nahlošchâ gaddâ buhs wiffadu leetu israhdischana. Leelais gabbals swerschoht 350 birkawus un ar to warreschoht schaut tahdu lohdi, kas tuhft. mahrz. smaggumâ. Preeksch weena pascha lahdinga wajjadesechoht 60 mahrzinas pulwera. Kahdu besgalligu pohstu tahds leelais gabbals gan newar padarriht!

Unguru semmê ne tablu no Pestes pilsata wedda laudis libki us kappeem, kas ar kolera-fehrgu bij mirris. Par slihpû zella par kalna mallu brauzoht libka sirgi sabihjâhs, no zella noštrehja un sahrku no ratteem isgahja. Behrineekem bij deesgan leelas bailes, bet tahs palikka daudis leelakas, kad sahrka wahks atsprahga waktâ un libkis iskriisdams us leiju wehlahs, kamehr beidsiht dsilla Dohnawas uppê eekriisdams tur pasudda. Behrineeki no leelahm bailehm pahruemti, aisskrehja katrs us sawu puffi.

Enlantê niknais lohpu mehris taggad pee beigahm. No pascha eesahkuma libds schim laikam 253 tuhft. 702 gohws lohpi ar scho fehrgu faslimmushi, 124 tuhft. 303 no scheem nosprahgushi un 83 tuhft. 982 bijuschi janokauj. Aeri 6 tuhft. 826 aitas ar scho flimmibu nosprahguschas.

Indijâ. Driffas aprinki bads leelu pohstu padarrijs, ta ka pufse kauschu no tam nomirruschi. Kas no badda wehl atliffuschî, tohs taggad kolera mohza. Kristigu zilweku schehligas sirdis no Kalkuttas pilsata ranga zil spehdamas scheem nabbageem lauti-neem palihdseht.

Zintaddatas-plinte,

ieb:

Kâ atflehgu-kalleja sellis par leelkungu palizzis.

Wai Pruhfchi Gshreikus buhtu uswahrejuschî, ja Pruhfscheem neubtu tahs jaunâs mohdes plintes bijuschas, ko par „zintaddatas-plintehm“ sawz, to neweens newar apgalwoht. Zintaddatas-plinte irr weena jaunâs mohdes plinte, ko no pakkatas peelahde un prohti til ahtri, ka ihfâ laikâ ittin beesi warr schaut. Par to wihru, kas zintaddatas-plintes isgudrojis, daschadas

pakkatas stahsta. Zitti sakka tã: Ta isgudrotaja waheds tihfcham teekoht apflehts, tadeht ka winsch zeetumâ effoht eeflohdsihts. Pruhfchu waldischana winnam 1 millijonu rublu effoht maksajusi, bet Franzuschu keisars Napoleons I. winnam trihs millijonus effoht sohlijis, ja isgudrotajs winnam to noslehpmu isteikfchoht, kâ tahdas plintes jataifa. Isgudrotajs, tã kahrinahts, arri zellâ effoht taiffjees us Parisi. Bet Pruhfchu waldischana to sinnaht dabbujusi un ar tahkrastitawu un dselles-sleedu palihgu behgli sakehrusi un zeetumâ eelikkusi. Wiffi schec stahsti irr tihri melli ween.

Tam gohdawihram, kas zintaddatas-plintes irr isgudrojis, irr Niklas Dreise wahedâ. Winsch gandrihs 80 gaddus wezs un jau preeksch kahdeem 60 gaddem, jaunellis buhdams, ar scho leetu sahjis publetees. Taggad Dreise peeder pee leelkungu kahrtas, toreis winsch bija atflehgu-kalleja sellis. Taggad Dreise irr baggats fabrikas kungs, toreis winnam nekahdas mantas nebija. Bet mahzitees un gudrats palikt sawâ ammatâ, pehz to jaunellis gauschi kahroja. Un kad toreis, 1806 gaddâ, Franzijâ plintes wiff-smallakâ wihse tilka taifitas, tad Dreise taifni gahja us Parisi un palikka par kreetnu plinschu-fabrikantu. Weenumehr Niklasam prahtâ bija, kahdâ wihse mihtai tehwsemmei labbas karra cerohfshus, ihpafchi plintes, warretu sagahdaht. Toreis weens palkawneeks, wahrdâ Pauli, bija tas sinnatneeks par tahm plinschu fabrikahm Parisi. Keisars Napoleons I. scho wihru gauschi zeenija un no ta pagehreja, lai isgudrojohht tahdu plinti, kas no pakkatas peelahdejama. Palkawneeks atkal Niklasu zeenija kâ gudru plinschu-fabrikantu un tam keisara wehleschanu istahstija. Niklasam tas warren sohti patikka, ka plinti no pakkatas buhschoht peelahdeht un winsch weffeln mehneschus gaidija ar leelu gaidischanu, wai palkawneekam isdohschotees wai ne. Schinni gaidischanas laikâ Niklas gandrihs neweenu paschu nakti newarreja gulleht. Bet palkawneekam ne-isdewahs un winsch to zerribu pawissam atmetta, ka saldteem tahdas plintes warroht apgahdaht, kas no pakkatas peelahdejamas. Bet atflehgu-kalleja sellis sawu zerribu nepametta. Winsch strahdaja neapnizzis un pahrdohmaja scho leetu deenu un nakti 30 gaddus no weetas, kamehr beidsiht zintaddatas-plinti isgudroja. Bet Niklasam warren grubti nahzâhs to panahkt, ka Pruhfchu waldischana winna isgudroschanu zeenija un peenehma. Leelee karrakungi no wezza eeradduma negribbeja schkirtees un jaunâs gudribas pasluddinataju mehdiya, eenihdeja, apmelloja un isschboja. Za 2 teizami generali, Primis un Biglebens, kalleja-sellam neubtu palihgâ nahkuschî un Pruhfchu kehni-

nam scho leetu nebuhtu usteifuschi, tad pasaule laikom taggad par jintaddatas-plintehm neko nesinnatu un Pruhfchi Ghschreikus nebuhtu uswahrejuschchi.

Dreise pagehreja, lai winna isgudroschanu prohwejoht. Winnam atbildeja: tee effoht neeki ween. Bet kehninsch, no abbeem minneteam generaleem usflubbinahs, pawehleja, lai to leetu isprohwejoht. Nu gudree karrakungi kallejam issklaidroja un peerahdija, ka winsch weens gekkis effoht un ka winna isgudroschana nekam nederroht. Dreise arween atbildeja, lai prohwejoht. Beidschoht abbi generali to panahza, ka ta leeta tikka isprohweta.

Ihpatti ismekleschanas kummissija tikka zelta, kurrat Pruhfchu prinzis Augusts bija par preekschsehdetaju. Dreise 100 schahweenus bij atweddis, kas wissi ar to paschu plinti bij isschaujami. Kummissijas lohzeeki gahrdi pasmehjabs, kad to leelo schahweenu pulku redseja un dohmaja, ka plinte puschu plihfischocht, pirms 10 reis buhschoht schauts. Pats prinzis arri isklakhs netizzigs un Niklasu ta ka noschehlodams usflattija.

Nu schauschana eesahjabs. Papreeksch kummissijas lohzeeki gan nenehmahs tizzeht, bet kad schahweenu pulks arween masuma gabja un kad plinte tomehr ne dohmaht neplihsa, tad winni palikka arween dohmigaki un dohmigaki. Dreise palikka gluschi meerigs, bet generalis Wiglebens, kas arri klaht bija, warren lohti preezajabs. Prinzis Augusts nosarka un brihnidamees us to schahweenu pulku flattijabs, kas arween masaks un masaks palikka. Un ta ta schauschana pastahweja 10 minutes no weetas, kamehr beidschoht tas schahwejs apleezinaja, ka wairs newarroht schaut, jo stohrs winnam pirktus fadedsinajoht. Wihrs 50 reis bij schahwis.

Nu kahdu laiku tikka meers mestis ar schauschanu un tad prinzis pawehleja, lai atkal no jauna fahchoht. Schauschana nu atkal fahjabs un pehz 10 minutehm wissi schahweeni bija pagallam. 20 minutu laikä 100 reis ar to paschu plinti bija schauts tizzis un plinte tomehr nepawissam nebija puschu plihfufe.

Un tomehr Dreise wehl neapanahza to gohdu, ko bija pelnijis, jo nu atkal ar zittahm gudribahm un fohlahm winnam pretti turrejabs. Prohti skaugi fazzija, ka prasts saldats nekad newarreschoht ismahzitees, ar tahdu smalku plinti riklotees. Daschs labis gads pagahja, kamehr Niklasam un winna draugeem isdewahs usrahdiht, ka prettirunnataji mellejoht. Un kad schohs prettineekus bija uswahrejis, tad atkal zitti eenaidneeki sawu galwu pazehla un sawu mutti atdarrija. Un kad beidschoht pehz dascheem zihnischanas gaddeem Pruhfchu waldischana Niklasam leelaku pulku

jaunas mohdes plinschu likka taifist, tad schahs plintes nolikka tauni namma, kur karrariski teel glabbati.

Tahda wihse ta prettitureeschjanahs arween no jauna atjaunojabs, kamehr beidschoht taf tikka uswahreta, tomehr ne agrak, pirms Dreise par firmgalwi bija palizzis. Nu beidschoht winsch eedsinna sawu fweedru pelnu. Pruhfchu kehninsch kalleja-selli uszehla par leekungu un winna kruhtis puschoja ar gohda simehm. Niklasam peederr plinschu fabrika un winsch irr baggats wihrs. Pruhfchu printschi winnu apmekle un usflubina, lai nepeekuhstoht sawa puhlina. — Dreise publejabs arween wehl, jaunas wehl labbakas plintes isgudroht. Gan wihrs jau 78 gaddus wezs, bet wehl tahds spehzigs un muddigs, ka isskattahs ka wihrs no 60 gaddeem. Dreise katru rihtu pazellahs pulksten tschetros un wissu deenu darbojabs ar jaunahm isgudroschanahm. Par fabrikas preekschneeku un walditaju irr Niklasa dehl.

Dreise dschwwo sawa dsimtene, tai pilsehtina Sommerda. Schi winnam peederr stalta dschwwojama ehka un leela plinschu fabrika. Pilsehtneeki zaur Niklasu gaddu no gadda paleek turrigaki, jo karrawihri, darbineeki un ta prohjam pa tuhstoscheem tur apmettuschees, kur ta flawena plinschu fabrika atrohahs. Wissa pilsehta gohdigo firmgalwi mihso un zeeni.

Dreise, ka salka, jaunu leetu effoht isgudrojis, ko pee drihsuma sawam kehninam grihbchoht preekscha likt. Prohti winsch leelus gabbalus us to paschu wihsi grihbchoht taifist, ka tahs jintaddatas-plintes irr. Ja winnam schinni leeta isdohsees, tad jau Pruhfchi paliks par neuswahrejameem laudim. —

Par dsimtu mahju pirkschannu Widsemme.

20. Juli — 20. Oktob. 1866.

Schinnis awises par dsimtu mahju pirkschannu Widsemme tahda wihse lihds schim esmu sinu dewis, ka pehz il trim mehnescheem tohs jaunpahredohtohs zeematus esmu usdewis. Pehdigo reis par teem zeemateem tikku sinu dewis, kas no 25. Aprila lihds 20. Juli 1866 Widsemme pahredohti, ka Awischu 40 nummuri awischu draugi lassijuschchi. Tad nu taggad atleek par teem zeemateem stahstih, kas no 20. Juli lihds 20. Oktobrim pahredohti. Schis darbs mannim weens mihlsch un saldts darbs, jo es esmu stipri pahreleezinahts, ka wissas Latweeschu tantas laiziga labklahschana un pasauliga laine pee ta karrajabs, ka saimneeki paleek par gruntineekem. Tomehr schis darbs, prohti par zeematu pahredenumeem sinu doht, nebuhtu

falds, bet rubfts, ja ar pahrdohfchanu ne-eetu uf preekschu. Bet to, flawehts Deew! ne pawiffam newarr fajziht. Turpretti ar zeematu pirkfchanu preezigi ween uf preekschu eet. Arri schinni ihfâ laizina, no 20. Juli lihds 20. Oktobrim, papilnam zeematu pahrdohhti. Un prohti par fo wifswairaf japreezajahs: ne ween weens jeb ohtras zeemats no weenas jeb ohtras muifchas pahrdohhts, bet muifchneeki wiffus famus zeematus no weetas pahrdewufchi, kâ lassitaji tuhliht

1. Turnesmuifchas barons Brangell irr pahrdewis	25	zeematus	—	581	dabld.	17	gr.	—	par	83.303	rub.	fabdus	143	rub.	par	dabld.
2. Böstimois grafs Mellin	8	"	—	16	"	89	"	—	"	30.270	"	"	180	"	"	"
3. Nurnis muifchas leelstungs Freimann	7	"	—	187	"	78	"	—	"	34.200	"	"	181	"	"	"
4. Jaun Karrismuifchas grafs Fersen (Kuhjenes draudis)	27	"	—	542	"	—	"	—	"	122.403	"	"	223	"	"	"
5. Kopsamois leelstungs Brasch	1	"	—	15	"	48	"	—	"	3.000	"	"	200	"	"	"
6. Eur Kongota leelstungs zur Mühlen	2	"	—	50	"	42	"	—	"	6.000	"	"	120	"	"	"
7. Oppesmuifchas leelstungs Gutzeit	9	"	—	125	"	17	"	—	"	19.675	"	"	157	"	"	"
8. Deustummuifchas leelstungs Hagemeister	34	"	—	786	"	45	"	—	"	109.380	"	"	139	"	"	"
9. Naunas Jaunamuifchas leelstungs Pander	4	"	—	65	"	5	"	—	"	9.757	"	"	150	"	"	"
10. Karlumuifchas grabene Siwers	2	"	—	58	"	70	"	—	"	8.581	"	"	145	"	"	"
11. Berstimois leelstungs Strif	10	"	—	257	"	23	"	—	"	49.190	"	"	191	"	"	"
12. Abbia muifchas barons Stafelberg	35	"	—	665	"	32	"	—	"	148.424	"	"	223	"	"	"
13. Wanna Bornis leelstungs zur Mühlen	19	"	—	294	"	57	"	—	"	54.797	"	"	180	"	"	"
14. Urmimois leelstungs Notb.	9	"	—	257	"	37	"	—	"	35.212	"	"	137	"	"	"
15. Jaun Karrismuifchas grafs Fersen (Hallst draudis)	31	"	—	509	"	42	"	—	"	98.842	"	"	194	"	"	"

15 muifchneeki irr pahrdewufchi . 223 zeematus — 4560 dabld. 62 gr. — par 813.034 rub., zaur zaurtar rebtinajohst dablderis makfa fabdus 178 rubfus fudraba.

No 18. Oktobra 1865 lihds 24. Janwarim 1866 tikka pahrdohhts:

	5629	d.	7	gr.	par	767247	r.	83	f.
24. Jan.—25. Apr.	4913	"	69	"	"	739353	"	"	"
25. Apr.—20. Juli	5066	"	21	"	"	774663	"	"	"
20. Juli—20. Okt.	4560	"	62	"	"	813034	"	"	"

Gadda laikâ: 20169 d. 69 gr. par 3094297 rubl.

Reels naudas graffis, fo pirzeji istehrejufchi: wairaf ne ka 3 millijonus rubtu fudraba! Bet arri smuks Widsemmes gabbals, kas nu pirzejeem rohka. Un ne ween pirzejeem, bet arri pirzeju behrneem un behrnu behrneem.

Kad tohs skaitlus wehrâ nemmu un ihpafchi zil dablderu katrâ gadda zettortfni pahrdohhti un zil rubtu katrâ gadda zettortfni pirzeji makfajufchi, tad par to weenadibu preezajohs, kas wiffôs gadda zettortfnohs atrohдах. Jo katrâ gadda zettortfni 4000 lihds 5000 dablderu pahrdohhti par 700000 lihds 800000 rubleem fudraba. Tahda weenadiba irr labba. Ja weens behrns weenâ gaddâ pehdû aug un ohtrâ gaddâ zolli, tad ar behrnu nebuhs labbi. Behrns laikam buhs wahjfsch. Ja weenâ gadda zettortfni par millijoneem buhtu pirkts tizzis un ohtrâ gadda zettortfni par tuhlfst ofsch eem ween, tad tas behrns, prohti ta zeematu pirkfchona laikam nebuhtu weffela. Tadeht par scho weenadibu preezajamees un zerrejiam drohfschi, ka ta zeematu pirkfchona Widsemme irr weens weffeligs stahds un ka schis stahds uf preekschu wehl stwri peegaugs un meeru nemetihis ar augfchanu, lihds ka-

paschi dsirdehs. Birms tabs muifchas ar wahrdu uf dohfschu, furru lungi zeematus pahrdewufchi, wehl eedrohfschinajohs mihtus Kursemneekus lubgt, lai jel arri par to sinnu dohdohht, kâ Kursemme ar dsimtu mahju pirkfchanu uf preekschu eet. Wahju awifes gan kahdas rettas sinnas par scho leetu warr uscet. Bet tas tek teem ne fo nelihds, kas Latweefaju awifes ween laffa. Un tomeht meh's Widsemneeki gauschi pehz tahdahm sinnahm no Kursemmes kahrojam. *)

mehr par kuplu kohku buhs palizzis, prohti kamehr zeematu wifseelaka dakka buhs pahrdohhta.

Walfiwis-sweiija Kamtschatkas juhra.

1.

Par walfiwis-sweiiju jau dands reis irr rakstihst, bet gauschi retti no tahdeem, kas paschi pee ta darba lihdsstrahdajufchi. — 1845. gaddâ manni eezehla par pirmu sturmanni wirs ta Glasgomas fugga „Kate Augustin“, kas uf 3 gaddeem uf walfiwis sweiju bija isroh-tahst. Scho reis winsch par sweijas weetu bija isweh-lejees Kamtschatkas juhru. Es pats tik Sidnei pilsehta uf fugga uskaphu, un es pee schi darba azuleezineeks un lihdsstrahdneeks sinnafchu nu gan riktigu, pateefigu sinnu par winnu doht.

Kad meh's pehz garra, pa daklai wehtraina zella seemela walfiwju mahjas-weetai un sweijneeku grunteitwahf peenahzahm, tad jakts-preeks jo deenas jo wairahf muhsu firdi lezzinaja; wiswairahf no fuggi-ueekeem preezajahs tee, kas pirmo reis bija scho sinju jakti. Katrs, kam laiks bija, skattijahs uf juhru un gribbeja pirmajs scho swehru eeraudihst. Wirs fugga neturreja ne kahdas zittas runnas, ka til ween no walfiwim un winnu kerschanas; tur mahzija weens wez-

*) Mannim gan apfoblitas sinnas par mahju pahrdohfchanu Kursemme; til lihds dabufschu, eelifschu awifes, laj lassitaji dabu sinnah, zil pawiffam mahjas Kursemme irr pahrdohhtas.

stuhmannis, kà durramaj's eefmies jasweesch; schè istrabdiya labds wegs sweijneeks jaunajam, kà blubberadfels peeschnohrejama; weens stahstija no leelahm breefmahm, kas laiwahm beedinobt, ohtrè leelijahs ar saweem warras-darbeem pee speffa greeschanas un spuru atraisischanas; bet katrs sinna labbaki, katrs stahsta sawadi un gruntejahs us ihpaschu sinna schanu, fo warrbuht ne weens bes winna nepasibst. — Jau dauds agrakòs laikòs, ne kà to mehds peenemt, laudis ar walsiws sweiju darbojuschees. Wezjee Wikingee-schi un Normanni gan ne-igahja winnas ihpaschi jakteht, bet pa juhru apfahrt braukadameem, gaddijahs winneem tàpat kahdas no schim siwihm fert; pa star-pahm winnu stahstischanas deewsgan fo teiz no breefmigahm zihniischanaht ar warrenahm walsiwihm. Bet kahnina Alfreda laikà jau laikam sweija leeliski westa, jo laiku grahmata sinna stahstibt no weena kà laika drohschirdiga wirsneeka, kas bes zitteem teizameem darbeem, diwi deenàs effoht nokahwis ne masahl kà 60 walsiwis! — Kà gan to reis juhras buhs kustejschees un mudsejuschas no scheem leeleem raddibas-milseeneem! Bet muhsu laikòs tas nu zittadi pahwehsees. Sprantschu semmes un Spanijas eedshwotaji pee Biskajas juhras preeksch gaddeem gahrda ku-mofu nepasinna, ne kà walsiws mehli; taggad dauds gaddòs ne weens wals winna nemeerigà juhra neno-maldahs nu juhmalneeki tur ne fo wais nesinnatu no winna gahrduneem un augstas maltites, kad schi peeminna nemirstama nedshwotu sweijneeku dseesmàs. — Birma tauta, kas fahrtigi un leeliski ar walsiws sweiju darbojahs, bija Hollandeeschi; winni scho sweiju kah-dus diwi simts gaddus paturreja sawas rohkàs. Jau ap 1650. gaddu winni scho darbu ittin weikli pratta strahdaht, un preeksch ta pascha winni weenpatemitt grahdu no seemela bija eegruntejuschi weenu kolonijn — Sme er omberg Grenlandè — un wehl dauds zittas kolonijas neapshwotàs seemela juhmallàs; — wissàs schinnis weetas atraddahs leelas magasihnàs, leelas kausejamas pannas un speeschami trauki preeksch trahna sataisichanas; jehlo spekki to reis tàpat kuggi eelahdeja nu tik semmes wirsù winnu istrahdaja. Ko Hollandeescheem noskattijahs scho darbu Seemel-Amerikaneeschi un arri sahka sweijobt, un kad nu no winnu laimigeem lohmeem sinnas nonahza us Giropu, tad tik wehl Englantes un Franzijas waldischanas kuggus us walsiws sweiju sahka isrohtaht. 1788. gaddà Brittanijas walsiba scheem sweijneekem aldarrija leelo kluffo juhru. Arri Wahzsemme taggad pee schi darba peedallahs zaur saweem ohsteem: Bremen un Glückstadt. Bet nu winsch wais nau tik isdewigs, kà agraki; walsiwis tik pahleeku, kà daschi dohma, nau wis masinajuschahs, bet wiswairahl winnas sawas

„gannibas-weetas“ ismainijuschas, pahzehluschas un airbehguschas tablàs, aufstàs nepee cetamàs juhras. Bet kur taggad ar winnahm ahrpufs scho leddus-juhru fateek, — kas tak ar dauds reis wehl noteek, — tur mannam, kà winnas dauds bailigakas un juhras brauzejeem sweischakas palikkuschas, ne kà agraki; zaur to tad ar winnu kerschana taggad dauds gruhata. — Walsiwju sweijneeki nedabbu wis sawu lohnu noskittòs rubbulòs ismaksatu, bet winni dabbu wissi dattu no sawweijotas mantas, par to winni ar usnemmt daschu reis breefmu zellu un dubbultu darbu, jo winni nu strahda un taupa ar paschi preeksch sewis lihds. Un pateesi bes breefmahm tas nau, juhras kahninam pretti eet; kas winnu sawa warrà un speffa redsejis, tas saprattis, kà pee wissàs apdohmibas un drohschibas ceriktehnt tomehr il gaddà wehl dauds nelaimes pee walsiws sweijas noteek. Bet laj nu greeschamees at-pakkal pee muhsu kugga „Kate Augustin.“

„Tur winsch puhsch!“ — tà atskanneja kahdà jaufà rihtà waktneeka skunstigaj's sauzeens no mastakurwja. „Kur? kur?“ usbrehza diwidesmit balsis un tikpat dauds wihru eelehza wantis. „Tur, kungs, preeksch!“ atbildeja lubretaj's ar issteptu rohku. „Zit tur ir?“ — „Trihs, kungs, lihds schim.“ — Bet meh's wehl nebijahm wis us jakti, mums wajadseja papreeksch Petropawlowskàs ohstà eebraukt un apgadatees ar dedsinajamu malku un ar zittu prowiantti. Tapehz ar laiwàs wehl wis nenolaidahm. Bet firds mums tomehr gauschi pufsteja. Es pat's gan potswis biju redsejis, bet weenu ihstu walsiwi wehl nè; bes tam mums ar bija pelnu dohmas prahtà; meh's skaitijahm tohs swehrus, fo gribbejahm jakteht. Un winni tad bija tik lepni, jeb sazzischu labbahl, tik drohschi un peenahza mums tik tuwu, kà meh's winnus wissus no kugga dabbujahm redseht; winni peldeja tik abtri, kà mums winneem ittin tuwu bija garram jasehgele. Kà nu jaunee matroschi brihniyahs, tahs milsenes kuggim sahnòs redsedami! Drihs schee swehri sawas warrenas meefas iszehla no wilneem, tà kà winnu melna ahda saules spihdumà sibbeja; drihs pasudda winni dillumà, laj pehz kahda laika atkal gaismà nahktu un sawu uhdens-starru ar trohlni ispuhstu. Winni turrejahs kuggim sahnòs un meh's winnus ittin labbi warrejahm apskattiht.

Wahzsemme.

Wahzsemme buhs lassitajeem dauds mas pasihstama, jo awises to itt beesi ween peeminu. Bet lai tahs taggadejas sinnas par Wahzsemmi jo labbaki warretu saprast, tad dohmaju, kà lassitajeem buhs pa prahtam,

ja teem schè ar ihseem wahrdeem par Wahzsemmi pastahstischu.

Wissas Wahzsemmes leelums irr 13 tuhst. 314 □ juhdes ar 45 milljoneem eedsihwotajeem. Bet no wissahm Giropas walstim bij Wahzsemme libds schim gan ta wissu ehmgigaka. Jo lai gan kohpà saweenota, fo par Wahzu walstu beedribu nosauza, tatschu schinni beedribà bij 34 ihpafchas walstis, kas latra sawam ihpafcham keisaram, kehninam jeb leelkungam peederreja. Katrai walstei bij arri sawi ihpafchi likkumi, teefas un waldischana. Pee schihs Wahzu walstu beedribas peederreja libds schim arri tee 4 brihwipilsati Umburga, Lihbke, Bremene un Frankfurte pee Maines uppes. Bet ko fazziji, lassitajs, ja tewim teikschu, ka preeksch kahdeem simts gaddeem bij Wahzsemme wehl dauds wairak tahdas masas walstis un waldischanas? Bij tur toreis kahdas 300 walstis, 1 tuhst. 400 leelkungu walstis (Standesherrschaften) un kahdi 50 brihwipilsati. Dascha no schihm walstelehm bij knappi tik leela ka pee mums Kursemmè un Widsemme kahda kunga mehrens pagasts, bet dascha arri wehl masaka. Par wissu Wahzsemmi bij tais laikos leelakais waldineeks Wahzu keisars. Bet schim bij tiklai keisara wahds un gohds, no warras un spehka gan tohti mas. Katriis waldineeks darrija un waldija pehz sawa prahta, itt ne buht us to neluhlodams, kas wissai Wahzsemmei par labbu buhtu, bet kas tiklai winnam pascham jeb winna walstei bij derrigs. Arri tee 50 brihwipilsati nelikkahs no Wahzu keisara ne ko dauds teiktees. Sinnams, kur tahda buhshana peemahjoja, tur gahja ar waldischanas leetahm jukka jukkum. Tahda nekahrtiga buhshana Wahzsemme muhschigu nemeeru nn karu paschu starpà isperinaja.

Kad preeksch 60 gaddeem Sprantschu keisars Napoleons I. sawus eenaidneekus uswarredams bij Giropà leelu warru dabujis, tad winsch arri itt weegli Wahzu masahs walstis uswarreja un tahs pehz sawa prahta eetaisija. 1806ta gadda winsch eezehla Reines beedribu. Pee schihs peestahja tas leelakais pulks no Wahzsemmes waldineekeem. Napoleons palikkahs par schihs beedribas aistahwetaju un apfargataju. Teem Wahzsemmes leelungeem labbi klahjajs, kas pehz winna prahta darrija. Tee sawas walstis paturreja un arri wehl labbi prawus semmes

gabbalus klacht dabuja. Ta Pruhshu, Bairen, Wirtembergas un Bahdenes walstis palikka zaur Napoleonu leelakas un spehzigakas; winsch isnihzinaja tahs itt masahs un schihm peedallija. Bet tohs semmes gabbalus, kas pee Sprantschu semmes bij klachtaku jeb tur labbaki peepasseja, tohs winsch paturreja patè preeksch sewim. Tapatt ar teem brihwipilsateem darrija. Ta tad nu wezza Wahzu walstis bij pagallam un Wahzu keisars Franzis II. nolikka Wahzu waldischanas krohni par Gstreiku keisaru palikdamees.

Bet Wahzsemmei bij no Napoleona juhga arri dauds ko zeest. Tai bij jadohd wissos karros preeksch winna saldati un nauda. Kad 1812ta gadda Napoleons us Kreewu semmi gahsahs, to gribbedams uswarrecht, tad arri Wahzsemmei sawi karra spehki bij paliga jasubta. Bet pawairak bahrga seema un Kreewu duhschigais karra spehks to dsinna atpakfat. Wahzsemmes waldineeki atstahjajs no Napoleona, fabeedrojajs ar Kreewem pehz dauds kauschanahm to uswarreja un no keisara gohda nozehla. Pehz pabeigta karra sanahja Giropas waldineeki ar saweem suhtiteem un ministereem 1815ta gadda Wihnes pilsata kohpà, tur norunnaht un apspreest par wissahm Giropas walstim, kas zaur Napoleona karreem bij deesgan sawauktas. Arri Wahzsemme gribbeja labbaku un stipraku waldischana eetaisih. Jo to gan labbi nopratta, ka tik dauds masas walstis un waldischanas newarreja palikt, ka lihds schim. Tahs itt masahs padewa appaksch leelaku walstu waldischanas (mediatirte Herrschaften). Wihnes kongressi jeb leelaja runnas deena sawakstija ihpafchus likkumus, pehz kurreem bij jaturrahs wissahm tahm Wahzsemmes walstim, kas pee schihs beedribas (deutschen Bund) peederreja.

(Us preekschu wehl.)

Padohms.

Kahdas Wahzu awises lassiju, ka prett fadedsinahanohs effoht melna rakstama-tinti tohti labba. Waijagoht tinti us fadedsinato weetu ussmehrecht un tad laut eeschuht. Ja buhtu weeta dikti fadedsinata, tad waijagoht pehz eeschuhshanas wehl weenreis tinti ussmehrecht. Sahpes drihs nostahjotees un tulsnas wairs nerohtotees. — Prohwesim! — J. S.

S l u d d i n a s c h a n a s.

 Grawendales Rehtera frohgus ar tam klacht peederriku smehdi un 12 puhraweetahm arramas semmes, irr no 15ta Nowemberi f. g. us 6 gaddeem us arrendi idohdams. Grawendalè, 4. Rombr. 1866. 1

 Smehde ar dshwojamu ehku, kura tublitt warr eewilktees, tohy Jelgawà aif Gsera wahrteem, Pohla muishelè, us ihri ardohta. Klachtakas sinas turpat warr dabubht. 1

Wesseliga emma

tohy mekleta. Kur, to warr dabubht sinnaht Jelgawà, leelaja eelà, Awi schu n a m m a, 1

No Rrohuņa Behrs muišas va-
gasta teefas tohp uffautti wiſſi tee, kam
pee Behrs muišas Vuſina mahjās 13tā
Septemberi f. g. nemirušča kalleja
Kāspara Schulza aſtāhtas mantas
kaidas taiņas varadu praſiſšanas
bubtu, kā arī wiſſi, kas nelaiķa Kā-
par Schulzam ſe bubtu varādā valikku-
ſchi, teef zaur ſcho uſaižināti, lai wiſ-
wehlaſi lihds **4to Janwari 1867.**
kurra deewa par to weenižo iſſleibz-
šanas termiņi nolikta, pee ſchibš pagasta
teefas udohdahš; jo wehlaſu peeneſtas
varadu praſiſšanas wairš netaps
kautiņas un tee varadueeff, kas ne-
bubtu uſdewuſchees, tišs pebz liſſumeem
ſtrahveti. 2

Sibvelē, 26tā Dtkoberi 1866.
Nr. 1511. Pag. teefas apraſſſchraſtš.

Pee Stubrumuišas peederrigš

Bohla frohgs

ar 25 pubraweetahm ſemmes, kas pa
gabbāleem Blidenes rohbechās atroh-
nahš, **22trā Dezemceri f. g.** tišs
wairafſoblitajeem pahrdehtš. Škaidraku
ſinnu deht pirzeji warr peeteiſtees pee
Stubrumuišas waldišanas. 2

Pee jaunas Wahzu-lutteru dra-
ſes ſkohlās Dinaburgā warr weetu
dabbuht tahds ſkohlmeiſters, kas
ſkohlmeiſteru ſeminari ir andſinahš un
arri proht kreewiſki unnaht. Lai pee-
teizahš pee Dinaburgas mahžitaja
Grüner. 3

Muišča tohp pahrdohta

wot uš ilgaku laiku uš **renti iſdohta**
Witopſkās gubernijā, 9 jubdju tahtumā
no Dinaburgas un no Zehstabstares, un
ne tahtu no Rihgas un no Pehterburgas
dſelſu-zella. Pehz iſmebroſšanas ſchai
muiſchai ir 273 pubraweetas arramas
ſemmes, 81 pubraweeta plawu un 336
pubraweetas meſcha. Paſchai muiſchai
ir jaunās ektas. Pee muiſchas peederr
wehl 3 mahjas, kas taggad uš renti ir
iſdohtas, tur arī kalpus warr eeliſt un
tas arri dju ihpoſchi ir pahrdohtamas.
Škaidrakas ſinnas par to iſdohs 2
Sezses mahžitajs **Wagner.**
Adreſſe: Paſtor Wagner zu Sezzen pr.
Friedrichstadt.

Preeſch weenas muiščas pee Zah-
niſcheem no Jurgeem 1867 tohp
mekleti

16 Derrigi kalpi,

kas arī ſewim waižoſigo inventarijumu
un waffarejas ſehtlu paſchi warr pee-
gahdatees. Turpar arri ta **mohdere-**
ſhana waj un tuhdaliht jeb no Jur-
geem 1867 gaddā ir dabujama. Klā-
takas ſinnas dohs J. C. Bach Jel-
gawā, ſgara eelā Nr. 17 un Leelajas
Ellejas Sprohgu frohdſineeks **Wol-**
ners. 3

Derrigš waggare,
kam labbas uſrahdišanas, warr no
Jurgeem 1867 weeru dabbuht un tadeht
japeeteizahš Jaun-Platonēs mui-
ſchā jeb Jelgawā, leelajā eelā Nr. 14,
pee namma ſaimnezes. 3

S i n n a.

Preeſch Illuſtes nodegguſchajeem Kaldigas Latweeſchu draudſe zaur ſawu mahžitaju pee manniņ cemaſſajufe
21 rubl., weens Salkasmuišas ſaimneeks cemaſſajis 50 kap.; lohpa 21 rubl. 50 kap. Lihdš ſchim pawiſſam
54 rubl. 90 kap. cemaſſati. Janiſchewski.

Kabbibas un prezju tirguš Rihgā tai 12. Nowemberi un Leepajā tai 12. Nowemberi 1866 gaddā.

Maſſaja par:	Rihgā.		Leepajā.		Maſſaja par:	Rihgā.		Leepajā.	
	R.	K.	R.	K.		R.	K.	R.	K.
1/3 Eſchetw. (1 pubru) rudſu . . .	2	20	2	50	1/2 puddu (20 mahrz.) dſeſes . . .	1	—	1	10
1/3 " (1 ") ſweeſchu . . .	4	50	4	—	1/2 " (20 ") tabaka . . .	1	25	1	20
1/3 " (1 ") meeſchu . . .	2	—	2	25	1/2 " (20 ") ſchkihtu appinu . . .	—	—	4	—
1/3 " (1 ") auſu . . .	1	20	1	15	1/2 " (20 ") ſchahw. zuht. gall. . .	—	—	—	—
1/3 " (1 ") ſirau . . .	3	25	—	—	1/2 " (20 ") frohna linnu . . .	2	75	3	—
1/3 " (1 ") rupju rudſu miltu . . .	2	30	2	50	1/2 " (20 ") brakka linnu . . .	1	35	1	80
1/3 " (1 ") bihdeletu . . .	3	10	3	50	1 muzzu linnu ſehtlu . . . rub. lihds	10	—	8	—
1/3 " (1 ") ſweeſchu mil. . .	4	75	5	—	1 " ſiltu . . . 13	13	50	12	—
1/3 " (1 ") meeſchu pntraimu . . .	3	25	3	50	10 puddu ſarkanas ſahls . . .	6	25	—	70
10 puddu (1 birlawu) ſeena . . .	4	50	3	50	10 " baltas rupjas ſahls . . .	6	25	—	60
1/2 " (20 mahrz.) ſweeſta . . .	5	50	5	—	10 " " ſmalas ſahls . . .	6	—	—	55

Atbildedams Awiſchu apgabdatajs: Lh. Kupffer.

No zensures atwehſehts. Jelgawā, 14. Nowemberi 1866 gaddā. Nr. 165.

Druckahš pee J. W. Steffenhagen un dehta.

(Te ſlaht peeliſſums: Gāckera grahmatu ſinnas.)

26tā Nowemberi f. g. pee
Rundables wils gattawi uſ-
frantās 90 affis malku un
140 affis ſchaggaru zaur ubtrudi maſas
dakkās wairafſohitajeem pahrdohs. 2

Lebtus enkuru, zilinderu un
ſpindelū pulkſtenus, kā arī
aſſemu deenu ſeenas pulkſtenus par
6 rubl. gabalā, pahrdohd 2

E. Adeloſſ,

wiſſentaiſtajs Zehstabstare.

Preeſch kadhahm nedde-
lahm no Stubrumui-
ſchas ir patlihdis maſs
tatiſchu ſunnitiš, kam melns aſtes
gals, pee labajas preeſchahjas balti
uaggi un baltas krubriš. Kas par ſcho
ſunniti dohs ſkaidru peeraddiſcham jeb
to nodohš peeminetā muiſchā, dabubš
peenahkam pateizibas maſju. 3

Grahmatu ſinna.

Pee J. W. Steffenhagen un dehta
Jelgawā ir ſchibš jaunās grahma-
tas dabujamas:

Die Elemente

der

lettischen Sprache

von

A. Bielenstein.

Malka 1 rubuli.

Mahtes nihleſtiba.

Jaunš
ſtabiſ no Franz Hoffmannā ſarakſtibe.
Latweeſchu waldodā pahrulluſtiš J. Wih-
ſtuš. Malka 20 kap.